

života (pa je veća zastupljenost vunelih dijelova, primjerice, u topoljskoj nošnji nesumnjivo u vezi s intenzivnijim bavljenjem ovčarstvom njezinih nosilaca). Upozorava također na "govor" nošnje razumljiv ponekad samo lokalnoj sredini, kada se primjenom određene boje ukrasnih dijelova i njegovih motiva ili pak načina pokrivanja glave saopćava dob, status ili društveni položaj osobe koja tu odjeću nosi. Autori Ivanka Bakrač, Nada Gjetvaj i Ivica Šestan prikazali su odjeću sela čiji su je stanovnici još nedavno i nosili, pa su se njezini najljepši primjerci sačuvali i u muzejima. Nerina Eckhel, naprotiv, za prikaz ogulinske nošnje nije imala na raspolaganju muzejske primjerke, pa je nastajanju njezina teksta prethodilo i (suvremeno) terensko istraživanje.

U odnosu na prvo kolo *Priručnika* u ovom su primjetna znatna poboljšanja. Cijeli tekstovni dio dopunjen je i prijevodima na engleski, francuski i njemački, povećan je broj i crno-bijelih i kolor fotografija, dok su table s krojevima dopunjene i crtežima načina i redoslijeda oblačenja autora Borisa Demura. Urednik je edicije Vladimir Salopek.

ALEKSANDRA MURAJ

Katica Benc-Bošković, Narodna nošnja Podravine, Koprivnički Ivanec, Kulturno-prosvjetni sabor Hrvatske, Zagreb 1986, 75 str, 10 tabli fotografija, 4 table crteža; Narodna nošnja Konavala, Čilipi, Kulturno-prosvjetni sabor Hrvatske, Zagreb 1986, 155 str; Narodna nošnja Dubrovačkog primorja, Doli, Kulturno-prosvjetni sabor Hrvatske, Zagreb 1987, 119 str, 10 tabli fotografija, 4 table crteža.

U seriji izdanja *Priručnika za rekonstrukciju nošnje* tri nova sveska djelo su autorice dr. Katicice Benc-Bošković. Dvama je od njih iz kompleksa nošnje jadranskog priobalja predstavljena odjeća šire okolice Dubrovnika. Među brojnim tipovima nošnji iz raznolike i bogate baštine Hrvatske, nošnje njezina najjugozapadnijega dijela - Konavala,

zauzimaju istaknuto mjesto. Ono im djelomice pripada zbog izrazitog estetskog domašaja cjelokupnog lika ovih nošnji iz kojih zrači profinjena elegancija, a djelomice i zbog njihove još (relativne) održanosti u životu. Ovo potonje zahvaljujući sretnom spoju tradicionalnog kulturnog dobra i suvremene privrede; poznato je, naime, da je konavoska nošnja jedan od stalnih simbola turističke ponude dubrovačke regije, a k tomu je i nedjeljivo vezana uz atraktivne folklorne plesove toga područja koje rado izvode i plesni ansambli iz drugih krajeva. Za reprezentaciju konavoskog odjevnog kompleksa nesumnjivo je primjeren izbor nošnja iz Čilipa.

Građu o čilipskoj (jednako kao i doljanskoj i ivanečkoj) nošnji Katica Benc-Bošković oblikovala je prema shemi zadanoj za ovaj priručnik. Potaknuta razlozima scenskog predstavljanja autorica je uz mušku nošnju obradila i djevojačku ljetnu odjeću, te žensku zimsku. Time se u rekonstrukciji izbjegava uniformnost i postiže određena raznolikost, efektna i za scenski nastup. Autoričino dobro poznavanje cjelokupnog odjevnog kompleksa Konavala u prošlosti i sadašnjosti, kao i općeg suvremenog stanja na tom terenu, došlo je naročito do izražaja u uputama za rekonstrukciju te u prijedlozima za izradu, gdje se među ostalim upozorava i na posve određene izvore za nabavu pojedinih materijala ili upućuje na obrtnički rad.

Kao reprezentant odjeće što ju je nosilo stanovništvo onog dijela Dubrovačkog primorja, koje je smješteno sjeverozapadno od grada, odabran je lokalitet Doli pokraj Stona - teritorij što je nekada pripadao Dubrovačkoj Republici. Za razliku od konavoske, ova se odjeća sve do vremena između dva svjetska rata izrađivala uglavnom od domaćih tkanina: sukna (*raš*) i domaćeg platna. Za rekonstrukciju autorica je predložila svečani modalitet muške nošnje, koji pripada levantinško-orijentalnom tipu odjeće, a u ženskoj odjeći dvije varijante: svakodnevnu i svečanu. Iako je za oba ženska modaliteta osnovni kroj identičan, razlikuju se po materijalu, koji je za svakodnevnu odjeću bio domaćeg porijekla, a za svečanu industrijski proizveden. Razumije se, u prijedlogu za izradu autorica je uputila na način kako se to može danas riješiti.

Nasuprot dvama prethodnima, trećim je sveskom predstavljena seoska odjeća iz kompleksa panonskog dijela Hrvatske. Kao reprezentant podravske nošnje izabran je lokalitet Koprivnički Ivanec. Budući da je riječ o sredini koja je u prošlosti bila izrazito agrarna, a posljednjih se decenija intenzivno modernizira, industrijalizira pa i urbanizira, doima se veoma opravdanim da se ivanečka nošnja ovako izrađenom dokumentacijom otme zaboravu. Kao predložak za rekonstrukciju autorica je odabrala modalitet nošnje kakav je u tom selu bio uobičajen u doba oko prvog svjetskog rata.

Poput ostalih svezaka ove serije i ova su tri sveska dopunjena prijevodima tekstova na engleskom, francuskom i njemačkom, te ilustrirana brojnim crno-bijelim i kolor fotografijama, kako odjevne cjeline tako i pojedinih detalja na sastavnim dijelovima. Autorice krojeva su Diana Heide za Čilipe i Doli, te Jasminka Vujičić za Koprivnički Ivanec, autor crteža načina i redosljeda oblačenja je Boris Demur, a urednik edicije Vladimir Salopek.

ALEKSANDRA MURAJ

“Lipovljanski susreti '85”, Istraživanje, prezentacija i zaštita kulture narodnosti, Savjet i organizacioni odbor “Lipovljanskih susreta”, Zavod za istraživanje folkloru Zagreb, Lipovljani 1986, 183 str.

U Lipovljanima, hrvatskom selu u današnjoj opštini Novska, kao i u nekoliko obližnjih naselja, u naše vreme živi šesnaest naroda i narodnosti. Višetetnička zajednica ovog kraja formirana je još početkom našeg stoleća, kada su poluopustele Lipovljane naseljavali žitelji iz različitih krajeva prostrane Austrougarske monarhije.

Zato nije neobično što se baš u Lipovljanima već više godina održava specifična manifestacija kojom se neprestano nastoje osvetliti neki od bitnih momenata istorije i života narodnosti koje žive ne samo ovde, već i na tlu Jugoslavije uopšte.

Na poziv Mjesne zajednice Lipovljani i

Organizacijskog odbora Lipovljanskih susreta, Zavod za istraživanje folkloru iz Zagreba, u okviru *Lipovljanskih susreta '85*, okupio je tom prilikom jednu grupu istraživača, uglavnom etnologa, koja je oformila tzv. istraživački tabor. Ovog puta on je imao zadatak da se, u okviru datih mogućnosti, pozabavi globalnim pitanjima istraživanja, prezentacije i zaštite kulture narodnosti kod nas. Kako su materijalne, a i vremenske mogućnosti bile skromne, na pomenutom terenu boravilo je svega 16 istraživača, čiji se rad ograničio na po nekoliko dana. Rezultate svojih ispitivanja oni su prezentovali na okruglom stolu, a njihovi referati štampani su, zajedno sa ostalim materijalima vezanim za pomenutu manifestaciju, u publikaciji pod naslovom: *Lipovljanski susreti '85*.

Teme i metode rada nisu bile unapred određene. Svaki istraživač je odabirao problematiku kojom se već ranije bavio. Zato ove radove i treba shvatiti pre svega kao moguće smernice a ne kao konačna opredeljenja.

U uvodnom referatu Dunje Rihtman-Auguštin, na samom početku, nastoje se razgraničiti osnovni stavovi u poimanju pojma *kultura*, posebno *narodna kultura*, u nauci XIX i XX veka. I dok se tzv. klasična etnologija bavila pre svega različitostima “primitivnih” kultura, shvatajući ih kao nepromenljive zatvorene datosti, današnja nauka istražuje polikulturne odnose, zapravo ističe međusobne razlike etničkih i socijalnih skupina, ali istovremeno traga za njihovim povezanostima. Drugim rečima, ukazuje se na činjenicu da specifični *znakovi* kao obeležja određene kulture ne žive izvan odnosa sa susednim kulturama. A upravo je kod nas u Jugoslaviji te međudnose, zbog strukture stanovništva, i moguće pratiti. Pomenute činjenice, međutim, još uvek je neophodno posebno isticati, pošto izvestan broj naših etnologa i folklorista narodnu kulturu shvata sasvim romantičarski.

U tom smislu korisno je i izlaganje Nives Ritig-Beljaka o mogućnostima pristupanja interetničkom terenu. Ovde se pre svega ističe njegova osobenost *multikulturne* sredine, a s tim u vezi i činjenica neminovnih međusobnih prožimanja kultura narodnosti, što je na žalost uglavnom ostajalo izvan interesovanja pojedinih istraživača na terenu.